

Δυο χελιδονάκια είχα: Ένα τραγούδι που έγινε παραμύθι για τις παραδόσεις των Ρομά

Γιώτα Ζάρρα

MSc, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

gzarra212@gmail.com

Χριστόδουλος Παπαδήμας

MSc, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

christrap96@gmail.com

Ελευθερία Τάκου

MSc, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

eleftakou@gmail.com

Περίληψη

Τα παιδιά, από τα πρώτα στάδια της ζωής τους, έρχονται σε επαφή με μια πολιτισμική πολυμορφία που απορρέει από κάθε πτυχή της καθημερινότητάς τους. Το σχολείο, καλείται να ανταποκριθεί θετικά στην κοινωνική αυτή πολυμορφία, να αναγνωρίσει και να αξιοποιήσει τις πολιτισμικές καταβολές των μαθητών στις διαδικασίες μάθησής τους, δημιουργώντας παιδαγωγικά πλαίσια που προκρίνουν την αποδοχή, τον ισότιμο διάλογο, τον αναστοχασμό και τη δημιουργικότητα. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δε φαίνεται να γίνεται για τις κοινότητες μαθητών Ρομά, όπου παρά τις προσπάθειες, η εκπαιδευτική πρακτική τους αποκόβει από σημαντικά στοιχεία του πολιτισμού τους, όπως η γλώσσα και οι παραδόσεις τους. Ο πολιτισμός των Ρομά θα έπρεπε να αποτελεί αφορμή για την υλοποίηση μαθησιακών δραστηριοτήτων που θα προάγουν την κουλτούρα και τη διασύνδεση των γλωσσών. Η μελέτη περίπτωσης αφορά την εφαρμογή ενός πιλοτικού σχεδίου εργασίας διευρενητικής μάθησης σε μαθητές δημοτικού -όλων των τάξεων - της κοινότητας Ρομά στη Νέα Σμύρνη Λάρισας και στο πλαίσιο του προγράμματος «Υποστηρικτικές παρεμβάσεις σε κοινότητες ΡΟΜΑ για την ενίσχυση της πρόσβασης και μείωση της εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από παιδιά και εφήβους στην Περιφέρεια Θεσσαλίας» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Συγκεκριμένα, η τάξη συζητά από κοινού να επιλέξει την αναζήτηση τραγουδιών που έγραψαν μουσικοί της κοινότητάς τους στη Ρομανί (ή στα Ρουντάρικα, όπως συνηθίζουν οι ίδιοι να λένε). Τα τραγούδια που συλλέγονται αφορούν κυρίως στιγμές της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Η συλλογή και η καταγραφή των τίτλων και των στίχων τους με ελληνικούς χαρακτήρες (διαγλωσσικότητα) αποτέλεσε μία πρωτόγνωρη διαδικασία που ανέδειξε τόσο συναισθήματα ενθουσιασμού όσο και αμηχανίας στους μαθητές. Η τελική επιλογή ενός τραγουδιού συνέβαλε στη σύνθεση μιας αυτοσχέδιας ιστορίας η οποία περιλάμβανε στοιχεία της παράδοσης και των εθίμων των Ρομά. Ο ενθουσιασμός τους στην ανάληψη του ρόλου του ερευνητή, η πρωτόγνωρη εμπειρία που βίωσαν οι μαθητές, η επικύρωση των πολιτισμικών τους καταβολών, η ενεργός συμμετοχή και η διαρκής αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία.

Λέξεις-κλειδιά: Ρομανί, Τραγούδι, Πολιτισμός, Ψηφιακή αφήγηση, Διερευνητική μάθηση, Σχέδιο Εργασίας.

1. Εισαγωγή

Το παρόν διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε στα πλαίσια του Προγράμματος «Υποστηρικτικές παρεμβάσεις σε κοινότητες Ρομά για την ενίσχυση της πρόσβασης και μείωση της εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από παιδιά και εφήβους (MIS 5049099, Υποέργο 9)» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Συγκεκριμένα, στη διδακτική μας παρέμβαση συμμετείχαν 15 μαθητές/ μαθήτριες Ρομά από τον οικισμό της Ν. Σμύρνης Λάρισας. Πρόκειται για μια ανομοιογενή -ως προς το μαθησιακό υπόβαθρο- ομάδα, καθώς αποτελείται από μαθητές διαφόρων τάξεων του δημοτικού.

Αρχής γενομένης από την ανομοιογένεια της ομάδας, ήταν σημαντικό οι μαθητές να μπορούν να συνεργαστούν σε ένα θέμα που να τους ενδιαφέρει. Για τον λόγο αυτόν, οι διδασκόμενοι κατέθεσαν τις απόψεις τους στην ολομέλεια, αναφορικά με τη θεματική του project που θα ήθελαν να διερευνήσουν. Έπειτα από συζήτηση που διεξήχθη, επιλέχθηκε ως θέμα του project το τραγούδι και η σύνδεσή του με τα καθημερινά βιώματα των ανθρώπων. Αξίζει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι μαθητές, σχεδόν σε καθημερινή βάση, ζητούσαν να βάζουμε τραγούδια στα διαλείμματα, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που μας έδειχναν βίντεο, τα οποία έφτιαχναν στη διαδικτυακή πλατφόρμα του TikTok, όπου παρουσίαζαν μία σύντομη δραματοποίηση ορισμένων τραγουδιών.

Με την υλοποίηση του συγκεκριμένου project, σκοπός μας ήταν η ανάπτυξη της συνεργατικότητας μεταξύ των μαθητών και η δυνατότητα να διεξαγάγουν οι ίδιοι έρευνα μέσα στον οικισμό, προκειμένου να συλλέξουν στοιχεία της πολιτισμικής τους ομάδας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα παιδιά, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του ερευνητή, προέβησαν στην καταγραφή τραγουδιών της κοινότητάς τους, τα οποία, ακολούθως, αξιοποιήθηκαν στο project και αποτέλεσαν τη βάση για την παραγωγή της τελικής ψηφιακής αφήγησης. Η παρέμβασή μας διήρκησε 3 περίπου εβδομάδες και υλοποιήθηκε τόσο εντός της τάξης όσο και εκτός (στον οικισμό των Ρομά στη Νέα Σμύρνη Λάρισας).

2. Στόχοι - επιδιώξεις

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση φέρει τους παρακάτω στόχους, τους οποίους χωρίζουμε σε τρεις άξονες. Ειδικότερα:

(1) Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία, οι μαθητές να είναι σε θέση να:

- Καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη.
- Αναπτύξουν τον προφορικό και τον γραπτό τους λόγο στην ελληνική γλώσσα.
- Συνειδητοποιήσουν τις λειτουργικές διαφορές μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου.
- Συλλέξουν πληροφορίες για τα ήθη και έθιμα της κοινότητάς τους, τα οποία καταγράφονται στα τραγούδια τους.
- Καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους μέσα από τη συγγραφή και εικονογράφηση μιας ιστορίας.
- Εκτιμήσουν την αξία της συνεργασίας.
- Διηγηθούν πραγματικά γεγονότα.
- Περιγράψουν πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις.
- Αναγνωρίσουν τους τρόπους με τους οποίους τα συμφραζόμενα επηρεάζουν τον τρόπο που δημιουργείται, εκτελείται και ακούγεται η μουσική.
- Ερευνήσουν και να χρησιμοποιήσουν υλικά, τεχνικές και τρόπους για τη δημιουργία έργων.
- Αναπτύξουν ιδέες και να εκφράσουν συναισθήματα, μέσα από την πορεία της καλλιτεχνικής δημιουργίας τους.
- Αφηγηθούν ιστορίες.
- Προσεγγίσουν βιωματικά παραμέτρους της έννοιας πολιτισμός, όπως: παράδοση, ήθη, έθιμα κ.λπ.

(2) Ως προς τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών (ΤΠΕ) να:

- Αποκτήσουν εξοικείωση με την αξιοποίηση τεχνολογικών εργαλείων για τη δημιουργία ψηφιακής αφήγησης.
- Αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στον Η/Υ, ως εργαλείο μάθησης.

(3) Ως προς τις κοινωνικές δεξιότητες να:

- Άλληλεπιδράσουν, να συζητήσουν και να ανταλλάξουν τις ιδέες τους.

- Μάθουν την αξία της συνεργασίας.
- Ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους, μέσω της επίτευξης του στόχου τους.
- Αντιληφθούν ότι τα ήθη και τα έθιμά τους είναι στοιχεία της ταυτότητάς τους και να ενισχυθεί η αυτοεκτίμησή τους.

Έχοντας παραθέσει, συνοπτικά, τους βασικούς στόχους του project, στη συνέχεια θα αναφερθούμε στη μεθοδολογία της διδακτικής μας παρέμβασης.

3. Μεθοδολογία

3.1. Θεωρητικό πλαίσιο

Για την πραγματοποίηση του διδακτικού σεναρίου, αξιοποιήσαμε τη Διδακτική Μέθοδο Project, η οποία, σύμφωνα με τους Καλδή & Κόνσολα (2018), δίνει έμφαση στη συνολική ανάπτυξη του ατόμου (γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική, πνευματική), στην εμπειρική μάθηση, η οποία εκλαμβάνεται ως μία ολιστική διαδικασία που δημιουργεί γνώση, στην ομαδική εργασία, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς και στην ενσωμάτωση της καθημερινής ζωής στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Συγχρόνως, υπό το πρίσμα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα του πολιτισμικού σχετικισμού, του οποίου θεμελιώδης θέση είναι η ισότητα των πολιτισμών, στοχεύσαμε στη στήριξη της ιδιαίτερης κουλτούρας των μαθητών/ μαθητριών Ρομά, προκειμένου να δομήσουν με τη σειρά τους την ατομική και ομαδική τους ταυτότητα (Γκόβαρης, 2011). Συνεπώς, πρωταρχικός μας στόχος ήταν η διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών/ μαθητριών και η συνείδηση της ιδιαιτερότητάς της (Γκόβαρης, 2011).

Επιπρόσθετα, η συλλογή και καταγραφή των τίτλων και ορισμένων στίχων των τραγουδιών στη ρομανί, αξιοποιώντας ελληνικούς χαρακτήρες (διαγλωσσικότητα) (Baker, 2011), καθώς και η χρήση της στη διαμόρφωση της ψηφιακής μας ιστορίας, είχε ως στόχο οι μαθητές, ως δίγλωσσοι ομιλητές, να αντιληφθούν ότι μπορούν να αξιοποιήσουν, κατά τη δική τους κρίση, τόσο την ελληνική όσο και τη ρομανί. Άλλωστε, σύμφωνα και με τους Vogel & García (όπ. ανάφ. στο Μαλιγκούδη, Παντελιού, & Παπανικολοπούλου, 2019), οι δίγλωσσοι ομιλητές αντιμετωπίζουν τα γλωσσικά τους συστήματα όχι ως ένα διακριτό αλλά ως ένα ενιαίο σημειωτικό σύστημα από το οποίο αντλούν ποικίλα λεκτικά, μορφολογικά και γραμματικά στοιχεία που συνιστούν κομμάτι του γλωσσικού τους ρεπερτορίου. Με τον τρόπο αυτόν, οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν την ποικιλία του γλωσσικού τους ρεπερτορίου, ιδίως στο κομμάτι της δημιουργίας της ψηφιακής ιστορίας.

3.2. Διδακτικές Τεχνικές

Προχωρώντας στο πεδίο των διδακτικών τεχνικών, εφαρμόσαμε τη συνεργατική διερευνητική μάθηση, στο πλαίσιο της οποίας οι μαθητές, με τη χρήση ψηφιακών και άλλων κατάλληλων δραστηριοτήτων, οικοδόμησαν συνεργατικά τη νέα γνώση μέσα από την άμεση και ενεργό συμμετοχή τους. Ειδικότερα, δημιουργήθηκαν ομάδες στις οποίες συμμετείχαν μαθητές με διαφορετικές δυνατότητες, προκειμένου να υπάρξει αλληλοβοήθεια και να ενισχυθεί η αυτοεκτίμηση των αδυνάμων.

Παράλληλα, εφαρμόσαμε βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας, διότι οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν για το τραγούδι συνδέονταν με την πραγματική ζωή, τις εμπειρίες και τα βιώματα των ανθρώπων του οικισμού, καθώς και τη διαφοροποιημένη μέθοδο διδασκαλίας, από τη στιγμή που ο σχεδιασμός και ο τρόπος αφομοίωσης της νέας γνώσης ήταν βασισμένος στα βιώματα, τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις μαθησιακές δυνατότητες του κάθε μαθητή. Επιπρόσθετα, με την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. ενισχύθηκε η συμμετοχή των

μαθητών, επιτρέποντάς τους να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της ψηφιακής ιστορίας με την οποία οι μαθητές καλλιέργησαν τόσο τον γραπτό όσο και τον προφορικό τους λόγο.

Για την επίτευξη όλων των παραπάνω, σημαντικός υπήρξε ο ρόλος της παρατήρησης και της επίσκεψης στον οικισμό, ενώ τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή του project ήταν τετράδια, μολύβια, υλικά χειροτεχνίας, μαγνητόφωνο και ψηφιακά μέσα (λογισμικό canva).

4. Παρουσίαση των δραστηριοτήτων

Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσουμε τα βήματα που ακολουθήσαμε και τις δραστηριότητες που αξιοποιήσαμε κατά τη διάρκεια της διδακτικής μας παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη φάση ο σχεδιασμός του project βασίστηκε στα ενδιαφέροντα και τα βιώματα των μαθητών, επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό την εφαρμογή μίας μαθητοκεντρικής διδασκαλίας. Για τον σκοπό αυτόν, η θεματολογία καθορίστηκε έπειτα από συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στην ολομέλεια της τάξης. Οι μαθητές συναποφάσισαν πως η μουσική είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς τους και την επέλεξαν ως βασικό θέμα του project.

Στη δεύτερη φάση της διδασκαλίας εφαρμόστηκε η εκπαιδευτική τεχνική του καταιγισμού ιδεών (brainstorming), προκειμένου οι μαθητές να εκφράσουν τις σκέψεις τους γύρω από τη σημασία του τραγουδιού και των στίχων στη ζωή των ανθρώπων. Οι απόψεις τους καταγράφηκαν στον πίνακα της τάξης, ενώ παράλληλα η ολομέλεια είχε τη δυνατότητα να τις σχολιάσει, προκειμένου να αναδειχθούν περαιτέρω πτυχές του υπό διερεύνηση θέματος.

Έπειτα από αυτή τη δημιουργική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μαθητών, η δεύτερη φάση ολοκληρώθηκε με την αναζήτηση μουσικών από την Κοινότητα των Ρομά στη Νέα Σμύρνη Λάρισας. Επιδίωξή μας ήταν να έρθουμε σε επικοινωνία με μουσικούς που γράφουν τραγούδια στη ρομανί, ένας στόχος που δε θα μπορούσε να εκπληρωθεί δίχως τη βοήθεια των μαθητών και των οικογενειών τους. Το αποτέλεσμα της αναζήτησής μας ήταν η γνωριμία με δύο μουσικούς της τοπικής κοινότητας, οι οποίοι αξιοποιούν τη ρομανί στη σύνθεση των τραγουδιών τους.

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής, η ενεργός συμμετοχή, ο ενθουσιασμός και η αυτενέργεια των μαθητών χαρακτήρισαν την εκπαιδευτική διαδικασία. Μάλιστα, η έρευνα στον οικισμό της Νέας Σμύρνης και η εμπλοκή των παιδιών σε αυτή συνέβαλε στην ανάληψη του ρόλου του ερευνητή εκ μέρους τους, καθώς είχαν τη δυνατότητα να διερευνήσουν σε μεγαλύτερο βάθος πτυχές της δικής τους μουσικής κουλτούρας.

Στην τρίτη φάση του project οι μαθητές συνέταξαν ένα ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο της συνέντευξης, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες από τους δύο μουσικούς που εντόπισαν. Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες για την εκπόνηση του ερωτηματολογίου, οι οποίες, αφού συγκέντρωσαν τις ερωτήσεις που ετοίμασαν και τις παρουσίασαν στην ολομέλεια, αποφάσισαν από κοινού ποιες από αυτές θα χρησιμοποιήσουν στις συνεντεύξεις που θα λάβουν από τους μουσικούς.

Η τέταρτη φάση περιλάμβανε την υλοποίηση των συνεντεύξεων και την άντληση πληροφοριών από τους μουσικούς, αναφορικά με:

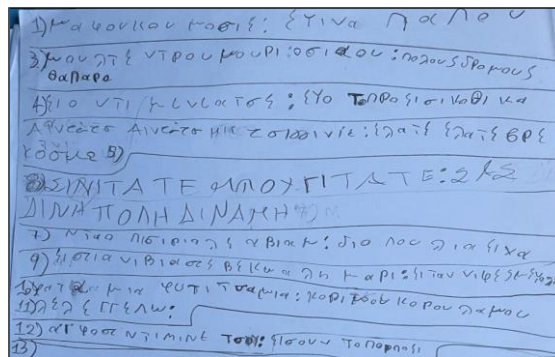
1. Τις αιτίες που τους οδήγησαν να ασχοληθούν με το τραγούδι.
2. Τα αγαπημένα τους τραγούδια.
3. Τη σύνδεση των τραγουδιών τους με τα βιώματά τους ή με γεγονότα που συνέβησαν στην τοπική κοινότητα και επηρέασαν τη ζωή των κατοίκων της.

4. Τους λόγους χρήσης της ρομανί στα τραγούδια τους.
5. Τα τραγούδια που είναι γραμμένα στη ρομανί και τη δημιουργία μίας λίστας που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στην επόμενη φάση της διδασκαλίας.
6. Σε ποιες επικοινωνιακές περιστάσεις χρησιμοποιούν τη ρομανί και σε ποιες την ελληνική γλώσσα κατά την καθημερινότητά τους.

Συνολικά, πραγματοποιήθηκαν δύο συνεντεύξεις και οργανώθηκαν συναντήσεις με τους μουσικούς. Τα παιδιά έδειξαν έντονο ενδιαφέρον να μάθουν λεπτομέρειες για τα τραγούδια των μουσικών, όπως τον τρόπο έμπνευσης και συγγραφής τους. Έφτιαξαν, έτσι, ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις που περιλάμβαναν τους προαναφερθέντες άξονες. Πριν ξεκινήσει η συνέντευξη όρισαν αρμοδιότητες, αποφασίζοντας δηλαδή ποιο παιδί θα ρωτάει και ποιοι θα σημειώνουν τις απαντήσεις, προκειμένου να μη χαθεί καμία πληροφορία. Εντύπωση προκάλεσε το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι μαθητές δεν έμειναν μόνο στις ερωτήσεις που είχαν εξ αρχής ορίσει, καθώς προέκυψαν και άλλες, λόγω της πορείας που έλαβαν οι συζητήσεις με τους μουσικούς.

Η πέμπτη φάση της διδασκαλίας ξεκίνησε με τη λίστα των τραγουδιών, οι τίτλοι των οποίων είχαν δοθεί με την ελληνική τους απόδοση. Για τον λόγο αυτόν, οι μαθητές μετέφεραν τους τίτλους στη ρομανί, χρησιμοποιώντας το ελληνικό αλφάβητο. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειώσουμε πως οι διδασκόμενοι, αν και αρχικά ήταν διστακτικοί, λόγω της απουσίας γραπτής παράδοσης στη ρομανί, εντούτοις, έπειτα από παρότρυνση και ενθάρρυνση, αντιλήφθηκαν πως μπορούν να βασιστούν στο ελληνικό αλφάβητο. Είναι δεδομένο πως υπήρχαν περιπτώσεις ορισμένων ήχων που δεν αποδίδονταν με ακρίβεια στον γραπτό λόγο, ωστόσο δόθηκε η ελευθερία στους μαθητές να επιλέξουν οι ίδιοι τον τρόπο γραπτής απόδοσής τους, ακόμα και με τη χρήση συμβόλων, εάν το επιθυμούσαν.

Εικόνα 1. Γραπτή απόδοση των τίτλων των τραγουδιών στη ρομανί με χρήση του ελληνικού αλφάβητου και απόδοσή τους στην ελληνική

Το επόμενο στάδιο περιλάμβανε την αναζήτηση των τραγουδιών στο διαδίκτυο, προκειμένου να ακουστούν στην ολομέλεια και να αποφασιστεί από κοινού ποιο από αυτά θα προτιμηθεί. Ειδικότερα, οι μαθητές προέβησαν στην προφορική απόδοση του περιεχομένου τους στην ελληνική, προκειμένου και εμείς οι εκπαιδευτικοί να έχουμε σαφή εικόνα για τα γεγονότα που περιγράφουν, ώστε στη συνέχεια να επιλέξουν το τραγούδι που τους ήταν αρεστό. Η ανταπόκρισή τους μάς ικανοποίησε, διότι παρατηρήσαμε πως η αξιοποίηση των δικών τους εμπειριών και της καθημερινότητάς τους ενίσχυσε τη συμμετοχή τους ανεξαρτήτως μαθησιακού επιπέδου.

Στην έκτη φάση της διδασκαλίας, αφού οι μαθητές άκουσαν όλα τα τραγούδια που συγκέντρωσαν, περισσότερο στάθηκαν σε αυτό με τον τίτλο «Δυο χελιδονάκια είχα», καθώς η μουσική και ο στίχος του τους κέντρισε την προσοχή. Το τραγούδι αναφέρεται σε δύο χελιδονάκια που παντρεύτηκαν και έφυγαν από το πατρικό τους για να φτιάξουν τη δική

τους οικογένεια. Τα παιδιά, επομένως, θέλησαν να φτιάξουν ένα παραμύθι βασισμένο σε αυτό το γεγονός, το οποίο βασίστηκε στα ήθη και στα έθιμα που έχουν οι Ρομά για τον γάμο. Επισημάναμε στα παιδιά τα μέρη από τα οποία θα πρέπει να αποτελείται ένα παραμύθι, να έχει δηλαδή αρχή, μέση και τέλος, καθώς και ότι πρέπει να προσδιορίσουν τον χρόνο, τον τόπο, τους κεντρικούς ήρωες, τα πιθανά εμπόδια που θα συναντήσουν και τις αποστολές τους.

Έτσι, ξεκίνησαν να λένε όλοι τις ιδέες τους και να καταγράφουν πληροφορίες. Μικρές διαφωνίες που παρουσιάστηκαν αφορούσαν τα ονόματα που θα δώσουν στους ήρωες τους. Έτσι, με τη συνεισφορά όλων, ξεκίνησε η σταδιακή συγγραφή του παραμυθιού. Μάλιστα, διαπιστώσαμε πόσο αρμονικά δούλευαν, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που το ένα παιδί συμπλήρωνε το άλλο.

Ως εκπαιδευτικοί, υιοθετήσαμε έναν επικουρικό και συμβουλευτικό ρόλο, βοηθώντας τα παιδιά να ξεπεράσουν τα εμπόδια και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν, κυρίως στις περιπτώσεις που δε γνώριζαν πώς να συνεχίσουν την ιστορία του παραμυθιού. Ουσιαστικά, η παρέμβασή μας περιορίστηκε σε ερωτήσεις του τύπου «Εσείς σε αυτήν την περίπτωση τι κάνετε;», προκειμένου τα μέλη των ομάδων να ανατρέξουν στις δικές τους εμπειρίες και στα προσωπικά τους βιώματα, γεγονός που συνέβαλε στη διευκόλυνση της διαδικασίας συγγραφής τους παραμυθιού.

Η επόμενη φάση (7^η φάση) της διδασκαλίας, η οποία προέκυψε μέσω των ερωτήσεων που απευθύναμε στα παιδιά, αφορούσε την εικονογράφηση του παραμυθιού, τη συγγραφή του οποίου είχαν ήδη ολοκληρώσει. Για τον σκοπό αυτόν, χωρίσαμε το παραμύθι σε σκηνές και η κάθε ομάδα ανέλαβε να ζωγραφίσει τις σκηνές τους παραμυθιού που επιθυμούσε. Μεγαλύτερη συνεισφορά σε αυτό το στάδιο είχαν οι μικροί μαθητές μας, οι οποίοι αξιοποίησαν το ταλέντο τους στη ζωγραφική. Μάλιστα, αρκετά μέλη των ομάδων προσέφεραν με μεγάλη χαρά τη βοήθειά τους σε όσα παιδιά δυσκολεύονταν και ζητούσαν βοήθεια στη σχεδίαση των σκηνών.

Εν συνεχεία, συγκεντρωθήκαμε ξανά στην ολομέλεια για να δούμε τις ζωγραφιές των παιδιών και να τις βάλουμε στη σωστή χρονολογική σειρά. Εκεί διαπιστώσαμε ότι έλειπαν κάποιες σκηνές για να είναι ολοκληρωμένη και αντιπροσωπευτική η ιστορία μας, με αποτέλεσμα τα μέλη να επιστρέψουν στις ομάδες τους, με σκοπό την ολοκλήρωση της εργασίας τους. Μόλις τελείωσαν οι ζωγραφιές, ένα παιδί διαπίστωσε ότι δεν είχαμε βάλει τίτλο στην ιστορία μας. Ακούστηκαν πολλές ιδέες και, αφού τα παιδιά ρωτήθηκαν με ποιο τρόπο θα επιλέξουμε τελικά τον τίτλο, αποφασίσαμε να κάνουμε ψηφοφορία. Εν τέλει, αποφασίστηκε να μπει ο τίτλος του τραγουδιού «Δυο χελιδονάκια είχα».

Με την ολοκλήρωση της παραπάνω διαδικασίας, περάσαμε στην τελευταία φάση του project, όπου τα παιδιά ρωτήθηκαν με ποιον τρόπο πιστεύουν πως θα μπορούσαμε να κοινοποιήσουμε το παραμύθι τους στο ευρύ κοινό. Διατύπωσαν τις απόψεις τους, επικρατέστερη από τις οποίες ήταν η χρήση του Η/Υ. Με αφορμή την ιδέα αυτή, προτείναμε στις ομάδες να εξετάσουν το ενδεχόμενο να δημιουργήσουμε μία ψηφιακή ιστορία. Στο άκουσμα της συγκεκριμένης πρότασης οι ομάδες αντέδρασαν με ενθουσιασμό. Για τον λόγο αυτόν, φέραμε τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και ξεκινήσαμε τη δημιουργία του ψηφιακού μας παραμυθιού. Εκτός από την ψηφιακή αποτύπωση της ιστορίας τους, είχαν την ευκαιρία να επιλέξουν γραφικά για να διακοσμήσουν τις σελίδες του παραμυθιού, μέσω του λογισμικού canva¹, γεγονός που ήταν πρωτόγνωρο για το σύνολο των ομάδων, προκαλώντας συγχρόνως την έκπληξη και τον θαυμασμό τους.

---

¹ Διαθέσιμο στο: https://www.canva.com/el_gr/

Εικόνα 2. Η χρήση του λογισμικού canva για τη δημιουργία της ψηφιακής ιστορίας

Η ψηφιακή ιστορία² ολοκληρώθηκε με την ηχογράφηση του παραμυθιού, κατά τη διάρκεια της οποίας κάθε παιδί ανέλαβε να αφηγηθεί ένα συγκεκριμένο κομμάτι της, ενώ συγχρόνως συνοδεύτηκε και από το τραγούδι «Δύο χελιδονάκια είχα», στο οποίο βασίστηκε το ομώνυμο παραμύθι μας.

4. Αξιολόγηση

Η πρώτη εντύπωση και επαφή των παιδιών με το ψηφιακό παραμύθι ήταν ιδιαίτερως θετική, καθώς ο ενθουσιασμός τους ήταν έκδηλος, όταν διαπίστωσαν ότι με τη βοήθεια της τεχνολογίας και συγκεκριμένων λογισμικών (π.χ. canva) μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους ψηφιακή ιστορία, γεγονός που αποτέλεσε πρωτόγνωρη εμπειρία. Τα παιδιά έδειξαν να εξοικειώνονται σχετικά γρήγορα με το λογισμικό, καθώς δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τα μέλη των ομάδων από καταναλωτές της γνώσης να μετατραπούν σε παραγωγούς, διότι κινητοποιήθηκαν και δημιούργησαν. Σε αυτό, συνέβαλε και το πλαίσιο το οποίο είχε τεθεί, καθώς το περιβάλλον της τάξης, όπως διαμορφώθηκε, ευνοούσε τη συνεργασία μεταξύ των μελών των ομάδων και την αλληλεπίδρασή τους, καθώς και την αξιοποίηση εργαλείων, διαθέσιμων υλικών και γλωσσικών συμβόλων, που ενδεχομένως δεν είχαν ξανασυναντήσει. Επίσης, παρατηρήθηκε πως τα παιδιά δραστηριοποιήθηκαν και έδειξαν έντονο ενδιαφέρον για δραστηριότητες που εμπλέκουν την τεχνολογία στη μαθησιακή διαδικασία (π.χ. χρήση λογισμικών).

Εν κατακλείδι, διαπιστώθηκε ότι η φιλοσοφία του παραπάνω project ήταν σύμφωνη με το πρόγραμμα σπουδών και οι στόχοι μετασχηματίστηκαν επαρκώς σε γεγονότα μέσα στην τάξη, απόλυτα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των μαθητών. Η διδακτική πρακτική που ακολουθήθηκε μπόρεσε να υποστηρίξει τους μαθητές να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες για την αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών εργαλείων, την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία σε ομάδες, καθώς και την ικανότητα αυτόνομης και υπεύθυνης λειτουργίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (Vol. 79). Bristol: Multilingual Matters.
- Γκόβαρης, Χ. (2011). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.
- Καλδή, Σ., & Κόνσολας, Μ. (2018). *Διδακτική μέθοδος project και διαθεματικότητα: Θεωρία, έρευνα και πράξη* (2η εκδ.). Αθήνα: Γρηγόρη.

² Για την παρακολούθηση της ψηφιακής ιστορίας βλ. στο: <https://drive.google.com/file/d/1DmX4fnl6dxopPkJKSlvEcklo6cW-TM9G/view?usp=sharing>

Μαλιγκούδη, Χ., Παντελιού, Ν., & Παπανικολοπούλου Ε. (2019). Ο ρόλος της διαγλωσσικότητας στην επικοινωνία μεταξύ ενήλικων σπουδαστών της Ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας. Στο Θ. Μαρκόπουλος, Χ. Βλάχος, Α. Αρχάκης, Δ. Παπαζαχαρίου, Γ. Ι. Ξυδόπουλος & Α. Ρούσσου (Επιμ.), *14^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών. 759-770.

